

J. PALIONIS

LINGVISTINIAI MAŽMOŽIAI

*

K. Būga, 1924 m. „Tautos ir žodžio“ II knygoje recenzuodamas N. van Veiko „Die baltischen und slavischen Akzent- und Intonationssysteme“ (Amsterdam, 1923), rašė, kad veiksmazodžio *vėti* „pūsti“ lietuviai neturi ir todėl ji, kaip nežinomą žodį, žymėjo žvaigždute (žr. RR III 717). Neminimas šis veiksmazodis, aiškinant *vėjo* kilmę, ir neseniai išėjusiame E. Frenkelio lietuvių kalbos etimologiniame žodyne (žr. LEW 1216 1217). Tačiau toks veiksmazodis, kaip tai yra nurodęs jau ir J. Otrembskis (žr. Biblia litewskie Chylińskiego. Nowy Testament. Tom II – Text. Poznań, 1958, XXXVI), vis dėlto yra užfiksuotas kelis kartus S. Chilinskio Naujojo testamento rankraštyje: O nulijo didis – lietus ir patwineij atajo, ir wejey *wejo*... Mat. 7,25; Jr nulijo didis – lietus, ir atajo patwiney, ir *wejo* (apačioje prirašyta: pute) wejeij... Mat. 7,27, Wejas pucia (apačioje išbraukta: *weja*) kur nori... Jon. 3,8; O Marius pafikele, jog *wejo* didis wejas Jon. 6,18; Jr kad regite weja *weyant* nog Pietu... Luk. 12,55, Jr kad pradejo *wet* Wejas nog pietu... Apašt. darb. 27,13, ...idant *newetu* wejas and žiames Jon. apr., 7, 1 (cit. iš min. Chilinskio biblijos leidimo). Taigi veiksmazodis *vėti* seniau lietuvių kalboje, matyt, tikrai egzistavęs, ir iš jo su priesaga *-ja-* buvęs padarytas daiktavardis *vėjas*.

*

Kad daiktavardžio *užkurỹs* „antras vyras, atėjęs į našlės namus, preikšas; vyras, po vedybų nuėjęs gyventi į žmonos ūkį“ kilmė sietina su veiksmazodžiu *užkūr̃ti*, tai yra nurodęs jau K. Būga „Kalboje ir senovėje“ (Kaunas, 1922). Čia jis rašė: „Užkurỹs, etimologiškai imant, yra toksai vyras, kuris eina (teka) į *užkūr̃tą* „įtaisytą, įrengtą, gatavą“ ūkį“ (RR II 322). Iš šio pasakymo matyti, kad K. Būga *užkur̃ti* siejo su *užkurti*, reiškusiu „įtaisyti, įrengti“. Tačiau J. Bretkūno biblijos vertimo rankraštyje šitas veiksmazodis randamas pavartotas ir „imti, vesti (žmoną)“ reikšme: O iei Wirui anam nepatinka *uβkurti* šawa Swaine BB V Moz. 25,7 (: Gefällt es aber dem Manne nicht, daß er seine Schwägerin *nehme* LB); Man nepatinka ios *uβkurti* (: Es gefällt mir nicht, sie *zu nehmen* LB). Todėl yra pagrindo manyti, kad *užkurỹs* yra išvestas kaip tik iš šia pastarąja reikšme seniau vartoto veiksmazodžio *užkūr̃ti*.